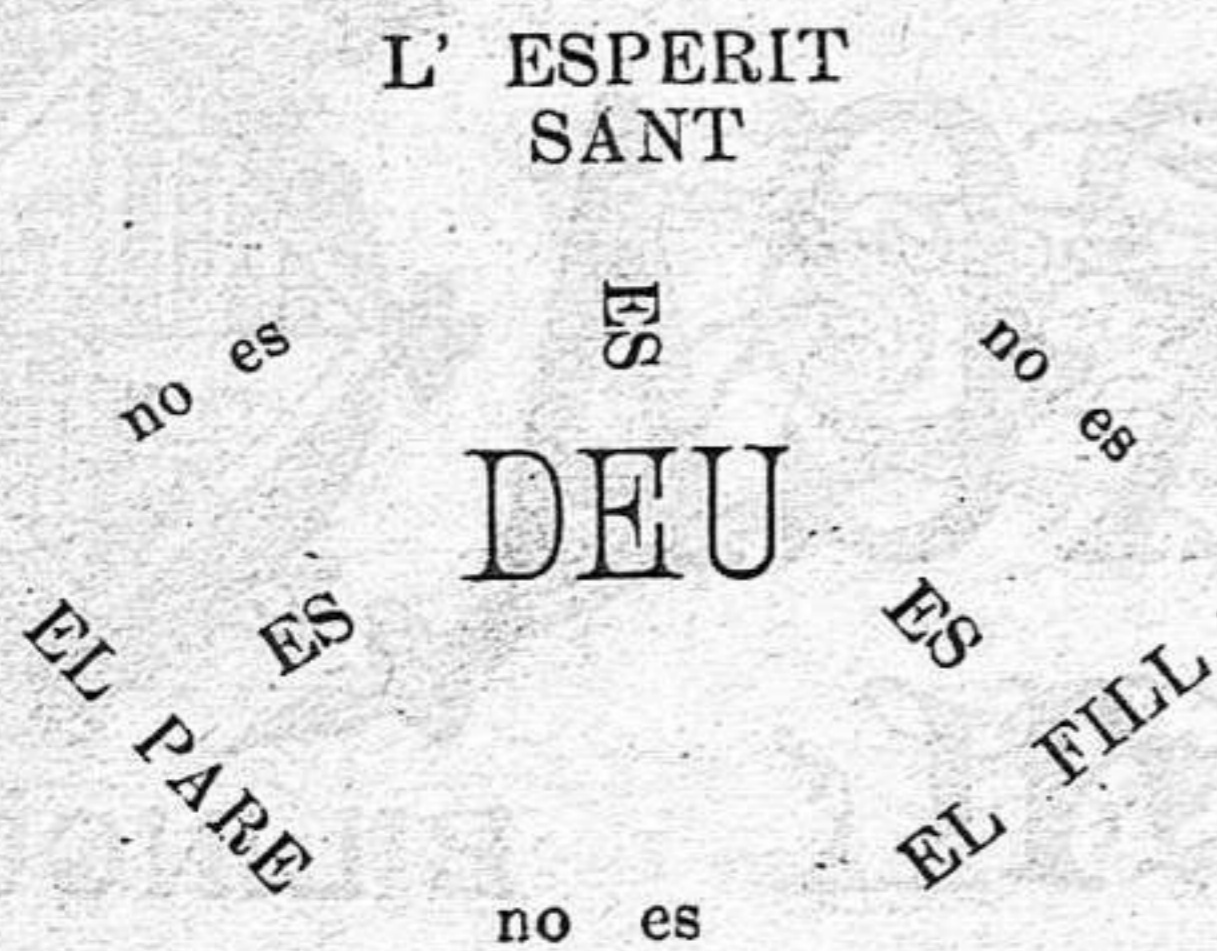

NOTICIAS HISTÓRICAS

Manifestació gràfica del Misteri de la Santíssima Trinitat, treta d' un llibre del Bto. Ramón Lull.

El convent dels Trinitaris nomenat del Sant Esperit, á Palma, se fundá l' any 1232; y cuant los exclaustren, l' any 35, hey havia 34 frares.

El temple era d' estil gòtic, y no més en queda la capella de los Dolors, qual imatge y els altarets laterals se dugueren y estan en l' oratori de la *Misericordia*. (*)

El grupo estatuari que representa la Santíssima Trinitat coronant la Verge, obra de gran mèrit artístich, feta l' any 1812, per l' escultor Josef Gil Valenciá, es el meteix que está en l' iglesia de Sant Miquel, y cad' any se trèu en processó del Corpus.

Es bò sebrer que á ultims del sigle XIII, encara era hospital d' expòsits, lo que después fou Convent amb la metexa advocació del *Sant Esperit*, y que allá hey havia la *caxa de almoynes* replegades per redimir cautius, pèls Trinitaris no sols de España sinó també d' Inglaterra y France.

Miramar y l' Ermita, á Valldemosa. Sos Oratoris estan dedicats á la Santíssima Trinitat, el primer fou restaurat per l' Arxiduch Lluís Salvador, son amo actual.

Gremi dels jerrers. Aquest grèmi, á Palma, tenia per Patrona la Santíssima Trinitat; d' aquí vé la primera festa de carré que se fá cad' any en el barri de la *Jerreria*, en aquesta diada.

Antig retaulo. A la Sèn, part demunt la Sacristia, just dins l' absidiola, s' en hi conserva un notable y raro per que les tres persones están representades en forma humana, units sos còsos,

◇ F. ◇

HIMNE DE VESPRES

de l' octava del Corpus.

Canta, llengua, el gran misteri
Del còs del Rey y Senyor
Y de sa sang preciosa,
Fruit d' un ventre generós,
Oferida y derramada
Per redemció del mon.

(*) *Rogativa* - Ja que avuy se fá l' ordonada per la Illm. señor Vicari Capítular, Bisbe nombrat, per demanar á Deu que concedesca la pau á España, recordarem que día i de Novembre de 1794, el Ministre y Comunidad del convent de Trinitaris de Palma, tregué en processó l' imatge de la Verge dels Dolors, y feren estacions á la Santa Fas, de Santa Margalida, y al sepulcre de la Beata, á Sta. Magdalena, implorant l' auxili de Deu, amb motiu de guerra.

Per nosaltres fou regalo
D' una intacta verge nat;
Y en el mon devallá á viure
Ses paraules escampant;
Y ab l' orde mes admirable
Son estatge aquí acabá.

Celebrant l' última Cena
Entre germans, feta nit,
Observá la ley antiga
Plenament, y provehí
De menjar ab ses mans pròpies,
Donantse á los seus amigs.

Lo Verbo encarnat, de veres,
En carn lo pá converteix,
Y el ví en sang, per sa paraula,
Y si ab los ulls no se veu,
La Fè basta y heu confirma
A tot còr de bona fè.

Venerèm, doncs, humillats
Tan altíssim Sagrament;
Y al nou rito que cedescan
Los antigs vells documents;
Dels sentits defectuosos
La Fè sia el suplement.

Alabansa y goig mereixen
Engenrat y Engenrador:
Honra y glòria els es deguda,
Salut, forsa y bendició,
E iguement alabat sia
El procedent de tots dos.

Amen.

B. F.

USANSIS CRISTIANAS DE LA NOSTRA TERRA
II

Amig Geròni: Bon pensament tenguereu enviant per nostra MALLORCA, l' aplech de frasses cristianas que els nostros pares (al cèl sían) mos enseñaren; encara m' apar sentir el meu padrí, (bon repòs y bon remey haja prês s' animeta) cuant me 'n duya á passetjar per camins rurals, que en trobar qualcú se saludavan amb aquell hermós «Bon día y bon any que Deu mos don», y qualque amo responia: «Ell lo mos don que pòt.»

Y á toch d' Ave-Mariás, fossims allá ahont fossim, mos aturavem, y capell llevat les resavem, afegint un páre-nostro per les ánimes. Y, en ferse vespre, ja mos deyam: «bona nit amb la compaña» en que el saludat anás tot sol, pues mos referiam al seu angel de la guarda.

¡Que de vegades essent jo infant cuant mon bon pare, (que Deu tenga y en pau descansi) s' en anava á fér feyna, com á Mestre d' obras que era, jo l' acompanyava fins á s' escala de canostra, enviat per ma mare, (que Deu me conservi molts de anys) á dirli: «¡Deu vos guard de perill!»

Y cuant á ca 'ls pares de m' esposa (al cèl sía sa mare) enfornavan el pa, me conta que resavan tres pare-nostros, y deyen «Deu li don le mayna, que la gràcia ja hi es».

A ca meua, he vist posar llevat moltes vegades señanthi una creu amb sa ma, de cantell, y els cinch dits, en memòria de les cinch llagues. Axò, avuy en día fá olor de *fanatisme* ransi, però la veritat es que, per molt que vulgin els *despreocupats*, no salament de pà material viu s' homo.

Mirau quina diferència en la manera de comensar els testaments, entre ara ha cinquanta anys y avuy en día... llavò s' invocava el nom de Deu, y se feya un acte de fé, y pensavan lo primer de tot en *dexar qualque cosa* per la Terra santa; ara, aquell *intròit*, s' ha reduhit á molt poques paraules, cuant no se suprimeix.

No parlem de les *Bolletas de Sanidat*, ahont s' hi estampaven les imatges dels nostros Sants patrons ajonjats baix de la Puríssima; ni dels *noms de Jesus* gravats ó esculturats part demunt els portals y finestres; encara sobre la Porta Pintada de Palma, part de dins, hey roman aquesta inscripció:—*Alabat sia el Sanctíssim Sacrament y la immaculada Verge María—Amen.*—

¡Cuants d' homos de la pajesía duyen el rosari de llágrimes de viu penjat p' es coll!

¡Quina fadrina pajesia hauría sortit enjoyada sense mostrá sa creu de Malta penjada á sa cintura? Ara s' hi penjan el rellotje, ó un *guarda pelos*. Y amb axò, y amb guants llargs y els puputs estufats, y cuatra perfalans, ses fías de ses madonas, ¡creuen ser més *pressonas* y fér millors partits! ¡Sant Antoni m' ajudi! ganes teng cuant veig aquest modernisme bort en s' hermosa *indumentaria* pròpia y característica de sa nostra illa,... de estamparlos sobre es jipó aquell soneto que ara no 'm recorda, escrit amb molta gràcia p' En Juan Alcover, ridiculisant ses pajesas-ciudadanas. Pero, tornem al asunto.

Ja que ara s' usan els estudis del *Folklore*, posaré aquí els modismes de saborino cristiá que me recordin.

Invocant á Deu, se deya:

DEU m' en guard, m' en lliber, no ho vulga, mos don pler que duri, mos fassi la gràcia, mos guiy, mos encamin, mos illumin, mos assistesca, mos don salut si convé, mos ajudi, mos beneesca, etc. etc.

Per expressar la bréu duració d' algun acte, se deya, Es temps d' alsar Deu, de dir Jesus, ó un pare-nostro; y si fós mes llarg: el temps de dir un credo, de ohir una missa, de fér una estació, etc. etc.

Per despedir se d' un malalt, li deyam: voldríam que no fós rês; y mos contestaven: no heu será, si Deu ho vol.

Al qui mos preguntava: ¿que estau bons? li responiam: Tots bons, gracias á Deu, ó axí com Deu vol.

Els pobrets que demanaven llimosna deyan: Cualque cosa *per amor de Deu*, y en haverla rebuda, besant el tros de pá, contestavan per amor de Deu sía; ó Deu vos pag la caritat, ó Deu vos ho aumenti amb graus de Gloria... ¡Just ara!

Vengut un infant en el mon, per dar l' enhorabona á sos pares, los deyan: Deu lo vos conservi, si ha de ser bò; Deu vos ne dó alegría; que 'l vejèm un sirvent de Deu.

Si un allot sortía xerèch ó rebèllat, sa mare s' exclamava: Señor, preniulom si no ha de ser bò. Y si s' havia mort, se consolava diguent: el Bon Jesus lo s' en ha dñit, porque era seu. Y si era infantó: teng un angelet en el cèl.

Per á festes, els visitants y els parents se repetían: que les tenguen santes y alegres,—en compañía de tots; que molts de anys pogueu celebrar aquesta diada—en salut y gracia de Deu—que l' any qui vé sigam vius—Amen, sí convé, si Deu ho vòl, si per bé ha de sér.

Si veyen passar un mort: Deu l' haja acullit en la Santa gloria—Bon repòs y bon remey—Deu l' haja perdonat.

Y parlant de noltros: Deu mos cridá una bona hora; Deu mos conserví l' enteniment més que la vida; Deu me perdon si pec; Deu me dó el cèl; axí Deu m' assistesca en l' hora de la mort; Deu me 'n trèga; Deu no m' ho dex veure, etc.

En sentir tocar *Santos*, fossin ahont fossin, ¿Quí no s' aturava y se descubria resant un credo?

Cuant un dava conta d' haver fét alguna bon' obra, hey afegía, Deu no m' ho tenga en retrèt, no heu dig per vana gloria. Cuant feyen un ohís; Deu me valga, Deu te fassi bò, etc.

Estar en els uys de Deu; dextat de la ma de Deu; no creure en Deu ni en Santa María; no sebrer si hey ha Deu; sens encomanarse á Deu; estar bé amb Deu; rebrer un bé de Deu; un castig de Deu etc.

En cara s' hi podrian afegir més frasses cristianes com á demostració de la fé y pietat dels nostros avís. (*) Avuy en día, han passat de moda. Per saludarnos mos dey: *buenos, agur, Dioós, passiu bé, á ses ordes*, etc. Y per carrers y plases, per dins cases y cassinos, no senten paraula bona, ni exclamació que no vaji acompanyada de *trompetas y trombons*.

El flestomar no sols lo aprenen els al-lots, primé que el Pare-nostro, sinó que els homos *socialisats* heu tenen per llenguatje frequent y bén admés. Amb una paraula, de cada día les nostres *usances* y lo nostro bell idioma mallorquí se descristianisan.

¿Què té d' extrany que la Masonaría y els inimichs de la nostra Relligió s' hajin proposat dominarmós?

BARTOMEU FERRÁ.

LA SEGADORA

Juny, la faus al puny.

El Juyn ja comensa
anem á segar.
El capell de paya
vull aparayar.

Jo me 'n vatx á una vila llunyana
y aquí hey deix l' estimat del meu còr.
Quant jo pens que demá es la partida
de añoransa morir-me tench pòr.

Ja res me fa falta:
managots, didals,
la faus, sanayadas,
faldons, davantals...

Si sens pares y pobre he de viure
traballant per vestirme y manjar,
tench un jove fenér que m' estima
y sols á éll mentres visca he d' amar.

Una botonada
enguany me feré,
y la més garrida
de totes, seré.

Ay que trista estaré sense en Jaume
que me diu per esposa me vòl.
Altre temps tan goxosa partía;
y ara sent gran tristor y mal dòl.

(*) Talvegada cualcun dels nostros companys que no estan empegahits de mostrar cara, ni regatejan sa colaboració á n' aquest setmanari, después de llegir els nostros dos articles, mos n' hi afegirá un tercer.

Segarêm restobles,
 segarêm es blat.
 Adeu vila meua,
 Adeu m' estimat.

MARCELINA MORAGUES.

CRONICÓ DEL MES DE MAIG.

Dia 25.—Se despatxaren 995 raccións á sa Cuyna Econòmica. (*El Balear*) El Sr. Alcalde de Palma manifestá que dins vuit díes s' haurían acabat los *sis mil duros* consignats en Presupuesto en el capitol del *Ensanche* y transferits al de *Obras* per administració. (*La Almudayna.*)

—Se tengué noticia d' haver arribat á Madrit les *Uetres* per preconisar el Bisbe *electo* de la nostra Diocèssis.

Dia 26.—Devés les tres de la matinada se pegá foch una fàbrica de texits, á la *Soledat*, dels Srs. industrials Juan, (a. Ribas). Se cremá un departament de cardadoras. No hey hagué desgrácias,

Dia 27.—Amb el Vapor Bellver arribaren uns 500 soldats procedents de Barcelona, per aumentar las guarnicións de Mallorca.

—Se reuniren en *El Círculo* de Palma per organisar la rifa d' obras d' Art regalades, destinant son producte á *La Suscripció Nacional*.

—Las tropas que trescan Mallorca eren á Porreras, y, presidides per sos Comandants y autoridats ohiren missa de Campaña en sufragi de l' ánima d' un cabo de cavallería mort cego d' una cayguda. (*a. c. l. v.*)

—*La Ultima Hora*, deya que el Diputat mallorquí Sr. Santandreu, havia lograt del Ministèri de Foment la *aprovació* del projecte de dragat del port de Palma. (Ara manca lograr que els Alcaldes de Palma capturín als carreters que, abans de serhó el Sr. Santandreu, cuant heu era, y después d' haverho estat Alcalde, tiraren, tiraven, y tiran els *escombros* dins sa Riera..... que han ajudat y ajudan á cegar el fons del nostro Port. ¡Molts de pichs heu hem advertit).

Dia 28.—La Comissió provincial de Monuments, en sessió extraordinaria, admití la renúncia presentada per son Vicepresident después de lo succehit relativament als cuadros del Musèu del Conte de Montenegro, que un señó mallorquí s' en havia duyt á vendre al extranger.

Dia 29.—En les iglesias de Palma s' anunciá que per disposició del Sr. Vicari Capitular, el diumenge signent se ferían rogativas públicas.

—El decapvespre se fé processó portant el Sant Cristo dels navegants, per l' arraval de Sta. Catalina.

—El grèmi de Pescadors no hey assistí segons deyan per falta de recursos per pagar sa música. (Hey podien haver acompanyat Sant Pere el seu Patró) En camvi hey assistí una comissió de Pilots.

—La Guardia civil-agafá deu *ratés* de 14 á 18 anys, que feyan de ses seues dins Palma.

—A Inca s' inaugurarà el *Velodromo* amb grans correjudes de *ciclistes*; aná de lo milló. (Deu vulga que prést pujan inaugurar un Hospital p' els pobres, que encara no s' ha comensat.)

Dia 30.—La suscripció per regalar un *tern* al Santuari de Lluch pujava: 483'86 pessetas (*El Ancora.*)

Dia 31.—L' Ajuntament de Palma subastá la contribució de *Consums*, cual tipo era 1.031,285 pessetes anuals, y l' adjudicá per 87.486 pessetes més. Si, com se temía, á sa primera subasta, s' hagués fét *paste de partó xeripas*, ó manganetas entre els postors y sos protectors, devallant 150.000 pessetes, Palma, es dir l' Administració municipal, hauría perdut 47.497 duros. ¡Bé fá el señor Alcalde declarantla desèrta, el primé pich!

—*La Unión Republicana*, deya que els sabatés sense feyna s' embarcavan cap á France, contratats á 4 pessetes de jornal.

—*El Ancora*, sab que alguns Señors de prèdjos de Mallorca, en lloch d' emprar ses màquines de segar, donarán feyna á brassers. Bona idea.

◊ F. ◊

ENVINAGRAT Y RONXETES

¡*Altre pich!* Els suscritors de Montuiri y d' Artá se queixan de que no los arriba ó los arriba tard MALLORCA Señós *Carters*: axò passa de mida. La nostra Administració es puntual; la culpa del mal servici del repartiment la té cualcú; si l' atrapam, sabrá tothom què ha nom. A derrera hora mos arriben queixes de Binisalem. ¡Alerta á mosques!

☺

¡*A derribar cases!* Axò mancava: aquesta ruixada de denúncias de cases ruinosas sense dar lloch á sos amos, per á que se defénsin legalment, si es carré ahont se troban es un dels condemnats á axamplarsê á tot *trance* perque axí convenga als qui tenen vara alta. Y mentres tant, á la descuberta ó tapanthó amb estoras, á casas de carrers molt concorreguts, s' obrin portals amb arcadas de pedreñ nou ó se forran parets y engastan tirañs y pilars per impedir sa ruina y l' examplament de dits carrers.

Axí els señors administradors dels interessos municipals complexen en los devers del seu carreg..... Y ningú s' atreveix á denunciarhó perque ja hem arribat á un punt que per dir la veritat desnúa y per protestar cuantre els abusos més patents y escandalosos es menester, primé, assegurarhó la vida.

☺

Pa y Vi.—Al cap derré *La Vinicula* ha liquidat, grácias al patriotisme actiu y desinteressat dels seus accionistes, dirigits p' els Señors Comas, Orlandis y Canut y y algun altre. Que se sápia: á no ser per ells después de nou anys de haver quebrat, haurien seguit damanant dividendos fins á fér efectiu tot el nominal..... sens profit dels pacientíssims accionistes. Sia en horabona á tots els qui han contribuit á tayar caps, amb aquest envitricollament deshonorós que ha duyt á pico aquella Societat.

Ara veurem que succeirá en sa *Farinera del Pont d' Inca*. Sembla que cualcú voldria pegar foch en es sagó que queda, perque lo que se diu ¿farina?.....

¡Fetje mallorquí!

☺

RECTIFICACIÓ

El bon sentit dels nostros lectors degué corretgir dues *garrafals* que aparesquerén en l' article «*Sólfa d' aire*» del número passat. En los dos primers párrafos, alláhont diu «*D.ª Felicidad*» correspon dir «*D.ª Clara.*»

¡A cadescú lo qu' es seu!